

GEVIS-fondens Salénare berättar

Efter att ha tillbringat fjorton av mina bästa år i Saléns finns det så många historier att berätta så jag skulle kunna fylla hundratals sidor med dem. Vissa har jag redan skrivit om i någon av mina böcker som jag gett ut medan andra är oberättade. Jag hoppas kunna dela med mig några av dem och nu ankommer det på redaktören att publicera dem i en kommande minnesbok från vår tid i Sveriges bästa rederi, Salén.

På minnets redd – i hamn och till sjöss

Ryktet har pågått en tid, det råder brist på frakter i kylrederiet. Nu är vi destinerade till den lilla staden Falmouth i sydvästra England, i distriktet Cornwall. Vi, ett 25 – tal besättningsmän befinner oss ombord på det smäckra och snabba vitmålade fartyget **Snow Ball**. Vi kommer också att få sällskap så småningom av systerfartyget **Snow Storm**. Vi har ingen aning om hur länge vi skall stanna i hamn. Och vad kan den lilla hålan Falmouth erbjuda? Det skall visa sig att där finns en hel del att uppleva. Bland annat ett maritimt museum, ett slott, Pendennis Castle, ett konstgalleri och en beach som vi säkert kommer att besöka, det är ju sommar nu. Och trevliga pubar och engelsmän. Annars är staden historiskt känd på 1700 – talet som slavhandelsstad när det gällde slavhandeln med Karibien. Härifrån utskeppades tusentalsslavar till slaveri hos rika godsherrar i Karibien. Nu fick den gemytliga lilla staden i Cornwall besök av två av världens snabbaste och modernaste kylfartyg, de som ingick en den så kallade Snow-serien. Vi slavade för Sveriges bästa rederi, Salén. Och vi trivdes med det.

Sex månader i Falmouth

Vi kom att bli liggandes länge i Falmouth, hela sex månader. I lokalpressen kallades vi för de två *white twin ships*. Vi blev ofta igenkända på stan då vi gick iland. Folk till och med hälsade på oss som vore vi gamla bekanta. Och det blev vi ju efter några månader. Under vår fritid promenerade vi omkring i den lilla mysiga staden med drygt 20 000 invånare. Det var sommar när vi kom dit så det var nästan som semester även om vi jobbade varje dag. I varje fall vi inom intendenturen. Dagmännen var ju lediga under helgerna.

Kinesisk stamkrog

En lustig episod utspelade sig på den lokala kineskrogen dit vi ibland gick och kopplade av. Ägaren, Liu Tsang började känna igen oss och gav oss den bästa servicen. I synnerhet då vi, min sambo Kicki och jag kom tillsammans med kapten Nilsson, JO kallad. Vi tre var goda vänner sedan länge. JO var en som gillade practical jokes. Och jag blev ofta utsatt för dem. Det började närma sig årsskiftet 1975 / 1976 och vi skulle göra årsinventering. Jag hade kocken med mig till hjälp och vi jobbade över några timmar på kvällen. Min sambo hade gått iland med JO för att kaka på kineskrogen nära hamnen. Hon jobbade som mässman ombord. Väl där kom kinesbossen Liu Tsang och frågade efter mig. Då sa JO att han inte fick säga till mig att han varit där med min sambo, jag tror han blir arg då. Lova det sa JO. Kineskrögaren lovade att inte skvallra.

Kicki och JO

GEVIS-fondens Salénare berättar

Några kvällar senare gick jag ensam upp till kinakrogen och då kom kinesen smygande och kunde berätta att kapten JO varit där tillsammans med min sambo. Han ville att jag skulle veta om det. Han frågade också om JO hade lov att vara tillsammans med min sambo? Nej det har han inte sa jag och låtsades se arg ut. Snacka om att ha vänner även hos kineserna. Liu Tsang var en god vän. Jag vet inte om han någonsin fick veta sanningen. Att det var ytterligare ett practical joke av JO. Att det var teater som spelades.

Sjömän till häst

Min sambo var en hängiven hästälskare och ridning var hennes stora fritidsintresse. Nu ordnade hon med en ridskola så vi kunde hyra hästar och ut och rida en lördag eftermiddag. Vi var tre fyra sjömän som skulle grensla kusarna till Kickis stora förtjusning. Jag fick en häst som hette Joe. Han verkade svårstartad och de övriga skrittade från mig. Men med lite hjälp från mina gymaskor utan sporrar så startade Joe, satte av i galopp och vi var strax ifatt de övriga. Jag höll på att glida av sadeln men fick till sist Joe att fatta att det var en sjöman till häst han hade på sin rygg. Nåväl, efter ett par timmar var rytterlivet över för denna gång. Det var nog sista gången jag red på en häst.

Kaj Dahlén ombord – Fixar sönderslaget möblemanget

I början av 1976 hade vi bytt delar av besättningen och den nya befälhavaren var *Kaj Dahlen*, en hyvens man och duktig sjöman. Kaj skapade trivsel omkring sig och om inte **Snow Ball** tidigare varit ett "happy ship" blev vi det nu. Men **Snow Ball** var nog alltid ett lyckligt skepp under svensk flagg. Nu skulle vi efter sex månader till kaj över till Centralamerika för att lasta bananer. Vi skulle ta avsked av den lilla staden Falmouth och ge oss i väg ut mot nya destinationer. Någon hamn i Centralamerika skulle det bli. Det rådde full storm, jag förmodar det var orkan. Men vi gick ut. Rätt ut i det stormiga havet efter sex lugna månader vid kaj. Under natten slogs delar av inredningen i befälets mäss sönder, surrningen hade lossnat. När jag öppnade dörren till öl och spritförrådet rasade tiotals backar öl över mig. I proviantförrådet rådde kaos. Trots att vi efter bästa förmåga hade sjösurrat allt höll inte surringarna i ovädret. Jag pratade med Kaj och menade att vi antagligen måste förnya möblemanget i mässen vid ankomst Europa. Det fanns inte mycket som var helt. Kaj svarade att det där kan jag nog snickra ihop. Och det gjorde han, möblemanget som slagits i spillror blev som nytt. Vilken tur att han var skeppare då. Men ölflaskorna kunde inte den gode Kaj fixa, de fick skrivas av. Och proviantförrådet luktade som en sillfabrik, en tunna med saltsill hade vält liksom 50 liter mjölk, kallades för sillmjölk.

Nåja, efter några dagar på Atlanten återgick livet till det normala igen. Möblemanget var på plats och sjömanslivet blev återigen relativt bra. Besättningen kunde sitta till bords och kaka. God mat var standard i Salén. Vädergudarna konstaterade att även en vacker vit kylbåt tålde det mesta och lät oss fortsätta vår resa. Inga oväder i världen kunde få oss Salénare att vantrivas i rederiet.

GEVIS-fondens Salénare berättar

Minnen med Rolf (Roffe) Grann

I början av 2012 ringde jag min gode vän, den då sjuttionioårige *Roffe Grann* och vi pratade om den gamla goda tiden. Vi höll kontakt relativt regelbundet och mindes olika episoder ombord och iland. Snöbollen som vi kallade henne skrotades i Chittagong Pakistan 2007. Under sin tid hade hon namn som "*Snow Ball*", "*Malayan Queen*", "*South Joy*" "*Gold Medal*" "*Sarona Star*" "*Santiago Star*" och "*Snow Cape*". Under sin 34-åriga livstid bar hon många flaggor. Jag minns Snöbollen som ett av de vackraste och trivsammaste

fartyg jag jobbat i. Kanske slutade hon sitt liv som spik. Eller vad gör man av skrotade fartyg? De gånger jag använt spik har jag undrat, är det från ett av de fartyg jag seglat i! De som lastade bananer i Centralamerika, vindruvor i Sydafrika, fruset kött i Kina, lossade mjöl i Nordkorea, eller lastade citrusfrukter i Israel. Kanske bilar från England till Australien. Fartygen som var vackra och snabba, som trafikerade hela världen. Som besjungits av Povel Ramel, som beskrivits av Evert Taube, som kallades för havens vinthundar.

En kinaresa jag minns

Det finns resor man minns tydligt som intressanta, resor som skedde för många år sedan. Som denna till Maos röda Kina. Ett Kina som under några decennier förändrat sig så att det inte är att känna igen från den tiden då vi seglade på Kina. En enorm skillnad. I början av 1970 – talet var vi där många gånger och lastade fruset kött, i Shanghai, i Tsentsin, i Tsingtao. Och varje resa utsattes vi för den röda kinesiska Maopropagandan. Påfrestande vill jag påstå. Skulle jag komma hit idag så kände jag inte igen mig. Jag skulle kunna gå på strandpromenaden Bingjiang Da Dao som idag rankas som nummer sex av stadens sevärdheter, jag skulle se tusentalsbilar men nästan inga cyklar. Förr i tiden fanns det bara ett fåtal bilar men miljoner cyklar. Det fanns ännu rickshaw kulis i stan men då mest som turistattraktion. Överstyrman *Erik Lindström* och jag var på besök hos en familj där farfadern varit kuli i stan under kejsartiden. Då bodde han och de yngre i hans familj, hustrun, dottern och barn i en liten lägenhet men vi fick se hyddan som de bott i tidigare. Där hade dottern fötts. Golvet var av stampad lera och det måste ha varit oerhört kallt vintertid. Mao ändrade många saker efter att ha tagit över makten från kejsaren. Utflykten var arrangerad av agenten och jag vill minnas att det var endast Erik och jag som åkte med på den. Vi blev i varje fall mottagna som rockstjärnor när vi gled in med bilen på gatan där familjen vi skulle besöka bodde. Hela gatan var full med kineser. Jättestaden Shanghai den tiden haglade av slagord, stirrande människor som inte var vana att se västerlänningar. Sjömän var ett exotiskt inslag i stadsmiljön på 1970-talet. Detta var Mao-land. Alla kineser var klädda i samma kläder, minns att kläderna var blåaktiga till färgen.

GEVIS-fondens Salénare berättar

Fotboll med vinst

Vi hade lämnat Sydafrikanska Durban och dunkat fram över Indiska oceanen, 500 sjömil varje dygn. Hemma var det vinter men här smekte ljumma vindar över däck. Shanghai väntade på oss, snart skulle vi lämna monsunen bakom oss. I en av världens största hamnar skulle de kinesiska myndigheterna noga kontrollera varje besättningsman, varje utrymme ombord. Varje besättningsman skulle få Maos lilla röda bok med ledarens slagord. Och vi skulle lasta grisar och ankor samt spela fotboll på stadens universitetsstadion med tusentals studenter som publik. Naturligtvis var de utkommenderad att följa matchen som spelades mellan ”*Snow Flake*” och ett jugoslaviskt fartyg ”*Nova Pijade*”. Och jag fick göra ett mål. Vår fantastiske målvakt *Vasile Sfaiter* var den som räddade oss från förlust. Vasile var förste maskinist ombord, jag minns honom som en jättefin man.

Snow Flake – Nova Pijade 1-0 på Shanghai University Stadion 1973
Stående från vänster: Andersson, Berg, Granlund, Ström, Mellquist, Dahlström
Sittande från vänster: Söderström Casselhag, Sfaiter, Volt, Danielsson, Elenius (1 mål!)

Vi var nu spända på om vi skulle tillbringa julhelgen vi kaj och dygnet runt utsättas för de skrällande högtalarna som ropade ut visa ord ur Maos lilla röda. Eller om vi skulle vara till havs. För mig och de övriga i köksavdelningen väntade mycket extra jobb med all den julmat som skulle finnas på ett svenskt julbord.

GEVIS-fondens Salénare berättar

Fel stämpel i passet

Shanghai har kallats Asiens sköka, Österlandets Paris och bölden på Kinas ansikte. Staden var en gång i tiden den råaste och brutalaste av städer i världen där den ligger vid Yangtsekiang – deltat, floden som är 200 mil lång. Inklareringen tog lång tid eftersom en av matroserna, tyska *Tony Talmon* hade en stämpel utfärdad i Formosa. Detta var en allvarlig nagel i ögat hos kinesiska myndigheter. Men till sist kom vi till kaj. Då hade hela besättningen fått stå uppradade i salongen och hör stackars Tony förklara sig varför han hade en fientlig stämpel i passet. Han fick även framföra en ursäkt till den store ledaren Mao för sin dumhet. Vi betraktade detta som ett teaterstycke med Tony i huvudrollen och vi övriga som statister. Tony var förresten en toppatlet med fjärde dan i karate. Under tiden ombord i ”*Antilope*” tränade vi tillsammans och jag lärde mig grunderna i karate. Men jag blev aldrig bra, jag var urdålig. Bättre gick det i boxning när jag fick sparra med överstyrman *Göran Borud* i ”*Snow Ball*”. Han var svensk mästare i mellanvikt och jag kan skryta med att i en klubbmatch slog jag sönder två revben på honom och han gav upp. Måste säga i det sammanhanget att vi var världens bästa kamrater. Vi boxades för samma klubb i Stockholm. Men mästare blev han 1967 i Djurgården. När vi var lediga och hemma tillsammans tränade vi flera gånger i veckan tillsammans på samma klubb.

På jakt efter lutfisk

Den här händelsen utspelades ombord på ”*Antilope*”, ett av de äldre kylfartygen. Julen var i antågande och jag som hökare hade beställt lutfisk i Durban en månad tidigare men det fanns inte där, ingen visste vad det var för fisk. Nu försökte jag här i Shanghai. Nej, det fanns ingen. Gubbarna ombord gick omkring och gnällde, till jul skall det vara lutfisk. Lugna er sa jag, det ordnar sig. Under tidigare jular i andra fartyg var det kanske 3-4 man som åt lutfisk av besättningen på 35. Men jag och kocken tänkte försöka att luta själva av den frysta torsk vi hade ombord. Självfallet var ingen av oss någon fena på detta men som nödproviant kunde det få duga. Så tänkte vi. Ju närmare julafton vi kom ju mer pratades det om hur gott det skulle bli med lutfisk. I synnerhet när jag var närvarande.

Ett par dagar före julafton kom ett norskt fartyg in och lade sig bakom oss. Tanken slog mig, norrmän älskar lutfisk, tänk om den norske hökaren har lite att avvara. Jag knallade iland, visade pass för den kinesvakt som stod vid fallrepet och fick lov att gå till norrmannen tre hundra meter bort. Där vid fallrepet upprepades passproceduren igen. Väl ombord letade jag upp hökaren och blev hjärtlig välkomnad ombord. Efter lite kallprat så kom jag fram till kärnan för mitt besök. Har du lutfisk frågade jag? Ja det är klart jag har svarade han, behöver du lutfisk? Jo, kan du avvara lite? Hur många kilo behöver du? Oj då tänkte jag och drog till med tio kilo. Du kan få 20 sa han om jag får två kassar öl av dig. Affären gick i lås och vakterna undrade nog vad det var för affärer vi bedrev. Men norrmannen fick sin öl och jag fick lutfisken som en mässman hjälpte till att bära ombord. Han har i något sammanhang på senare år påpekat att det var han som hjälpte mig. Ber nu om ursäkt för att jag glömt namnet.

Den långa tiden vid kaj fördrevs förutom av arbete även med fotboll, pingis och en utflykt samt middag för kineserna. Allt för att få lastningen att gå snabbare. Pingis spelades mot ett gäng kineser och fotboll mot ett jugoslaviskt fartyg där jag fick nöjet att ”tåa” in ett mål. Om kvällarna var besök till Friend Ship Store ett måste. Här fanns världens längsta bardisk sades det. Det gick också att inhandla Ming porslin och andra dyrgripar innan det blev förbjudet några år senare.

GEVIS-fondens Salénare berättar

Dagen före julafton avseglade vi från Shanghai. På självaste julafton doftade det av lutfisk i inredningen. Snacka om att gubbarna blev långa i fejan. Nu skall ni käka lutfisk sa jag, allihopa. Men så blev det inte, som vanligt var det tre fyra gubbar som åt lutfisken. Men skinkan, korvarna, Jansson och pressyltor, ja allt annat gick åt. Julaftonen blev riktigt bra även för mig och kocken. Nu var vi på väg till Europa med frusna ankor och grisar. Undrar någon om vi åt anka regelbundet? Då kan ni sluta undra, vänliga själar fixade några kartonger ur lasten, resten skötte vi i byssan om. Anka Orange är ju gott.

Practical jokes

Att lätta upp stämningen ombord under långa sjöresor och i hamn kunde komma till uttryck på olika sätt. Ofta var skämten helt oskyldiga men den som råkade ut för dem delade nog inte den uppfattningen. En av de som gillade att skämta var en god vän och skeppskamrat till mig.

Jag måste återge ett av de många practical jokes jag blev utsatt för av kapten *Jan Olof Nilsson*, JO kallad. Vi låg i Rotterdam med *Snow Ball* när detta utspelade sig. JO och jag gick iland för att äta middag efter att ha varit en sväng på sjömanskyrkan. I närheten av den låg en restaurang som jag tidigare hade besökt och som hade utsökt mat. Dit styrde vi kosan. Måste poängtera helt nyktra. Vi fick ett bord och jag minns att vi beställde in sjötunga Pablo Picasso. Vi njöt och drack ett par glas vin till. I närheten befann sig också några holländare som satt tillsammans med en amerikan. Denne var relativt högröstad och skröt med hur mycket olja dom hittat i Nordsjön. Efter en stund tystnade amerikanen då JO högt och tydligt sade att; . — Du har skitat ned hela Nordsjön också. Det blev knäpptyst vid deras bord. Stämningen blev lite dämpad om man så vill säga. Men sedan var det min tur att bli föremål för hans practical joke. När vi hämtade våra ytterplagg så stod det två damer vid garderoben, lite äldre damer vill jag påstå. Det doftade rikedom omkring dem. Då börjar JO prata med dem och säger att min kamrat här har länge beundrat er där ni satt och saken är den att han gillar äldre damer. Damerna tillhörde väl inte dem som skulle vunnit en skönhetstävling men blev ju imponerade att jag, då cirka 35 år hade tyckt att dom var snygga och var intresserad. En av damerna menade att vi kan väl gå och ta en drink på ett annat ställe och umgås en stund. Jag blev livrädd hur detta skulle sluta och sa till JO nu får du banne mig ge dig, jag går nu. Och så gick vi. JO fick sista ordet då han vände sig till damerna och sa att min kamrat är väldigt blyg av sig, men vi kommer tillbaka i morgon kväll samma tid. Det gjorde vi aldrig. Detta var bara ett av hans skämt men dom gjorde tillvaron lite lättare om man som jag stod ut med dem. JO var en mycket fin människa och en god kamrat och sjöman. Jag besökte honom och hans hustru

Karin samt dotter Monica i Lyckorna några gånger. Sista gången stod jag vid hans grav och mindes honom som den finaste skeppskamrat han var. Jag tror han visste om att jag var där och beklagade att jag glömt att ta med mig hans favoritwhisky, men önskade honom frid där han nu befann sig.

Gammal kinestant i hytten

Första gången jag seglade med JO var ombord i ”*Cayman*” 1971 då han var överstyrman. Vi kom till Singapore midsommarafton från Las Palmas med fisklast och blev liggande på redan. Naturligtvis bordade ett flertal tjejer fartyget med Mama-san i spetsen. De kom ut i små båtar och erbjöd tjänster som att dom sålde Coca Cola. Tro det eller ej. Till saken hör att Mama-san var en äldre kineskvinn, kanske 60 – 70 år. Hon erbjöd inte Coca Cola utan det

GEVIS-fondens Salénare berättar

var att sy och lappa kläder för oss i besättningen. Jag stod på midsommardagen nere i fartygets proviantförråd och förberedde smörgåsbordet till midsommarlunchen då förste kocken Holger kom ned och frågade varför jag hade en gammal tant i hytten. Det finns ju så många snygga tjejer ombord nu. En gammal tant? Vem har sagt det? Ja det var överstyrman som sagt det. Jag upp till hytten som låg strax utanför befälets dagrum. Öppnade hytt dörr och visst, där satt en äldre skrynklig kineskvinna med ett par av mina byxor i knäet. Vad gör du här väste jag. Sy sy svarade damen. Här skall inte sys, ut härifrån. Väsandet hade nu övergått till att bli högljutt från min sida. Kvinnan sa något på sitt språk, jag fattade inte vad hon sa. Men hon såg irriterad ut.

I befälets dagrum som hade insyn ut till befälets korridor satt några som nyss avslutat sin frukost bland andra den kvinnliga telegrafisten, vill minnas hon hette Gertrud. Alla stirrade förvånat på mig som föste ut den gamla kinestanten ur hytten. Och vem hade släppt in henne? Ni gissade rätt, det var JO och det var det första skämtet jag råkade ut för designat JO. Det var få som trodde på mina förklaringar att den gamla tanten inte tillbringat natten i min hytt. Så småningom kom dock sanningen fram. Men jag gick omkring under midsommardagen och klurade på hämnd men glömde händelsen så småningom och allt blev vardag igen. Efter äventyret i Singapore gick vi till Hongkong och Japan. Händelser som denna förgyllde tillvaron ombord även om det var jag som drabbades. Men de övriga i besättningen fick sig ett gott skratt.